

TINHALÁSZAT A MAGYAR ADRIÁN.

Irta: GARÁDY VIKTOR.

MIKOR a tengerparti ligetben a fák nekilombosodnak és a meleg verőfényben megszólal a kabócza zizegő nótája, a tinhalásztelepen is megindul a munka. A halászok visszatérnek téli pihenő helyükről. Beköltözködnek a telep csendes köviskóiba. Előszedik a rengeteg nagy hálót s ha kell, kijavítgatják. Azután persze nagy ügygyel-bajjal elvetik. A magas megfigyelő létrát rendbehozzák. A bárkák is előkerülnek. Tatarozás alá veszik és vízre eresztik. Végre ki-ki a maga dolga után lát és sóvár szemét a kék tengerre tűzve, lesi, várja a jószerencsét.

Április elején a tinhalásztelepen már mindenki harcra készen áll. Bizony harcra készen. Mert ha megtelik a háló, a szegény halászkoknak ugyancsak meggyülik a bajuk a jókora nagy halakkal. Valóságos harcot kell velük vívniok, a míg nem sikerül őket hatalmukba ejteni.

Április havában azonban gyéren mutatkoznak a rajok. A voltaképeni halászat júniusban kezdődik, a mikor a halak már nagyobb seregekben vonulnak a partok felé. A vonulás eltart egészen október végéig. Némely esztendőben azonban megesik, hogy a rajok elkésve érkeznek a partokhoz. Augusztus havában azonban meg kell jelenniök. Mert hiszen a halászember is azt tartja, hogy Bertalan napján, a mely augusztus 24-ére esik,

véresnek kell lennie a hálónak. Ez persze azt jelenti, hogy ekkor a háló bizonyosan megtelik tinhallal. A tapasztalás azt mutatja, hogy a késedelem a tenger hőmérsékleti viszonyaitól függ. Mert hát a vonulás mindig a tenger legfelsőbb rétegeiben történik. Enyhe tél után, korábban mutatkoznak a rajok, míg ellenben kemény tél után, a rajok vonulása rendesen

Buccari látképe a temető felől.

nyárutóra esik. Az 1906/7. évi rendkívüli hideg tél után pl., a rajok szeptember havában jelentek meg nagyobb számban, míg az előtte való hónapokban alig került hal a tinhalásztelepek hálóiába. Ép úgy az 1901/2. évi enyhe tél után, a legnagyobb fogások június havában történtek, a következő hónapokban pedig már nem igen akadt dolguk a tinhalászoknak.

Hogy honnan kerülnek a tinhalak seregei tengerünkbe, eddig nem sikerült még biztos adatokkal kideríteni. Annyi azonban bi-

zonyos, hogy a halnak a partok mentén való megjelenése szoros összefüggésben áll az ő ívási idejével. Az ívás folyamata szakasztott olyan, mint az északi tengerekben előforduló heringé. A rajok a védettebb öblökbe vonulnak, a hol az ikrások a tengeri növények közé rakják le petéiket s a hímek ugyanakkor megtermékenyítik azokat. A peték kicsinyek. Valamivel nagyobbak egy milliméternél s egy-egy ikrásra több mint félmillió ilyen pete esik. A június hónapban lerakott petéből a következő hónapban már kikel a fiatal halivadék. Ez igen gyorsan nő nagyra. Júliusban 45 grammot nyom, augusztusban 120 grammot és októberben súlya már az egy kilogrammot is meghaladja. A hím mindig nagyobb az ikrásnál.

A fogás persze csakis az ívás időszakára esik. Eleinte a nagyobb példányok: az öregek jelennek meg a partok mentén. A legnagyobbak egymaguk, vagy kettesével s nagyritkán többed magukkal mutatkoznak. Tengerpartunkon a legnagyobb tinhalat eddig Buccariban fogták 1902. évi június havában. Egymaga került a hálóba s akkora nagy volt, hogy alig birtak vele a halászok. Nagy nehezen sikerült őt a partra húzni. Súlya 200 kilogramm volt, hossza pedig 2.44 méter.¹

MOREAU «Poisson de la France» című munkájában említést tesz egy nagy tinhalról, a melyet Cetteben fogtak 1878. évi április havában. Ennek a halnak a súlya 152.5 kilogramm volt, hossza pedig 1.96 méter. CETTI olasz természetbuvár szerint azonban az 500 kilogrammos tinhalak nem ritkák, szerinte néha 900 kilogramm súlyú tinhalat is fognak Szárdiniában. A nagy rajok többnyire kisebb halakból állanak. Minél nagyobbra nőnek, annál jobban gyérül a számuk s a rajok ennél fogva kisebbek. A mi a mellett tanuskodik, hogy minden évben ugyanazok a rajok jelennek meg vizeinkben, a melyek évek múltán erősen megtizedelve kerülnek vissza ívási helyükre. CETTI állítása is a mellett bizonyít, hogy a tinhalak rajai erősen megtizedelve kerülnek tengerünkbe s ennél fogva a legnagyobb példányokat már útközben, az olasz vizekben fogják el.

A háló kivetése és a figyelő létra.

¹ Egyik képünk ezt a halat ábrázolja, a mint kopoltyufedők nélkül a gerendán függ. Mellette e cikkely írója. Szerk.

A vonuló rajt rendszeresen az úgynevezett előörs vezeti, a mely mintegy száz méternyi távolságban halad a csapat előtt, még pedig közvetlenül a víz felszíne alatt, úgy hogy úszás közben könnyen észre lehet venni. Ezt a vezető halat «bajusznak» (horvátul «brk»-nek) nevezik a halászok, mert úszás közben két, egymástól távolodó bajuszalakú vonalat rajzol a víz felületére.

A tinhal hihetetlen gyorsasággal úszik. Néha versenyt úszik az úszás legnagyobb mestereivel: a delfinnel meg a czápával. Nagyon félénk hal és ha nesztét veszi az ellenségnek, villámsebessen menekül előre. A czápától szörnyen fél s ha megpillantja, eszevesztetten menekül a tenger fenekére s a tengeri növények közé, sőt gyakran a homok alá is rejtőzködik, a mikor is nagy nehezen hagyja el rejtekhelyét. A czápa a hálóba is utána iramodik a tinhalnak s legtöbbször ezzel együtt kerül hurokra. Azért is fognak minden nyáron tengerpartunkon egy-két czápát.

Ha csöndes, síma a tenger, a vonuló rajok többször megállapodnak s a víz felületén játszadoznak, vadászgatnak, a habokkal incselkednek, ki-kicsapnak a vízből s néha méter magasságra is fölvetik magukat. Ha a szél újra felborzolja a tengert, a halak, mint akárcsak a megriasztott birkanyáj, hirtelen összeverődnek és zárt csapatban folytatják útjokat, persze mindig a vezető nyomait követve.

A rajok gyakran a hajókat is kíséretetik, részben azért, hogy az eldobott hulladékot elfogják, részben pedig, hogy a hajók árnyékában keressenek oltalmat. Ennek a körülménynek tulajdonítandó, hogy a nagyobb vitorlások tengerészei a nyílt tengeren, a mikor a hajó szélcsendben vesztegel, vagy lassan halad, ha elvetik a horgot, egy-egy jókora tinhalat is elfognak. A tinhal tápláléka apró halakból, rákfélékből s puhatestű állatokból áll. Néha felfalja a maga fajtáját is. Ívás idején azonban azt tapasztaltam, hogy a tinhal többnyire tengeri moszatokkal él. A júniusban fogott halak gyomrát valahányszor megvizsgáltam, mindannyiszor zöldes péppel és növényi maradványokkal volt tele.

A legutóbbi időben az ichtiologusok mindinkább nagyobb érdeklődéssel tanulmányozzák a tinhal életviszonyait. Legértékesebb vizsgálódásokat különösen a nemrég

Kiváncsiak a hálóvontatásnál.

elhunyt PAVESI olasz természetbuvár végzett e halra vonatkozólag. A tinhal vándorlásáról kiadott kitűnő munkájában teljesen rombadöntötte mindama téves tanokat, a miket e hal életviszonyairól a biológusok eddig elfogadtak. Eleinte ugyanis azt hitték, hogy a tinhal az Atlanti-oczeánból a Gibraltári-szoroson át vándorol a Középtengerbe. Vándorlás közben az észak-

afrikai partok mentén halad kelet felé s a kisázsiai partok hosszában vonulva, majd a Fekete-tengerbe, innen, a görög és török partokat megkerülve, az Adriai-tengerbe tér. Az Adriából az olasz partok mentén, a messzinai szorosán át, a Tyrrheni-tengerbe jut és a francia és spanyol partok vizein át ismét visszavándorol az Atlanti-oczeánba.

PAVESI szerint a tinhalak egész éven át a Középtengerben tartózkodnának és a partok mentén való megjelenésük után, a megfelelő tengerrész vagy öböl mélyebb vizeibe vonulnának vissza. Ezekben a mély vizekben töltené a tinhal az év ama részét, a mely november hónaptól a következő év április haváig terjed. PAVESI kutatásai szerint a Tyrrheni-tenger parti vizeiben ívó tinhalak a Nápolylyal és Salernoval szemben levő mély vizekben, a Joniai-tengerben ívó tinhalak a Tarantói-öböl, az Adriai-tenger parti vizeibe vonuló tinhalak pedig a Barletta, Brindisi és Ragusa-Cattaro között elterülő mély vizekben töltenék a hideg évszakot.

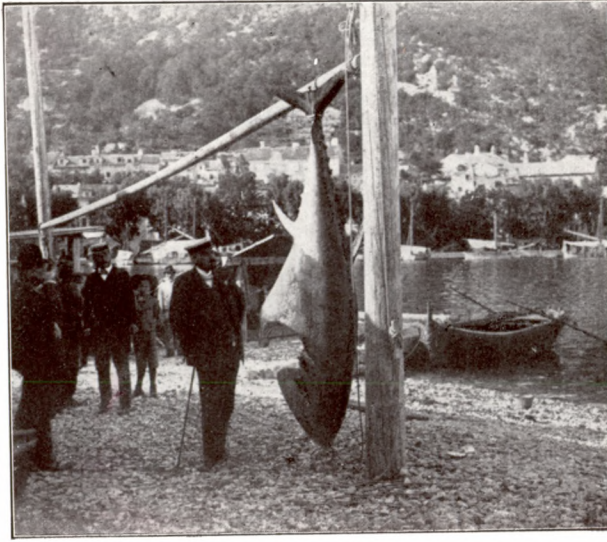
Tudvalevő dolog, hogy a vándorhalak mindig a tenger áramlásai ellen úsznak. Ennek a természeti törvénynek hódolva a tinhalak az Adrián a nyugati partok mentén haladnak észak felé. A fiumei öbölbe a Farasina-csatornán át jutnak. Cherso-sziget északi csúcsánál a rajok szétválnak s részben az isztriai félsziget, részben pedig Veglia szigete mentén vonulnak a buccarii öbölbe, innen a Maltempo, majd a Morlacca csatornába. E vizekben csaknem minden védettebb öbölben van egy-egy tinhalásztelep.

Tengerpartunkon nagyon kezdetleges módon fogják a tinhalat. E fogási mód talán a legkezdetlegesebb valamennyi között. Csaknem bizonyos, hogy a főnicziaiak s a görögök is hasonló módon halászták a tinhalat. A középtengeri latin népeknél az úgynevezett sorompós hálóval (francz. madrague, spany. almandraba, olasz. tonnara) halászsák a tinhalat. Ezt a hálót a parttól néha 1—2 kilométernyi távolságban állítják föl s különböző kamrákra van felosztva, a melyeknek egyikét halottas kamrának nevezik. Ebbe terelődik a vonuló hal és itt is fogják el. A halottas kamra hálója a fenéig ér s csak ezt vonják föl, a mikor megtelik hallal. Itt is bunkózzák agyon a halakat, azért nevezik halottas kamrának. A voltaképeni hálót sásból vagy kókuszrostból készült, nagyszemű háló (sorompó) köti össze a szárazfölddel. A part mentén vonuló tinhalak úszásközben neki mennek a sorompónak s miután nem mehetnek tovább, oldalt fordulnak és a sorompó hosszában tovább folytatják útjukat, a mely persze a voltaképeni hálóba vezet, a honnan nincs többé menekvés.

Tengerpartunkon a voltaképeni hálót közvetlenül a part mellett állítják föl, még pedig rendszeren négyszög alakban. A mintegy 300 méter hosszú s 25 méter magas

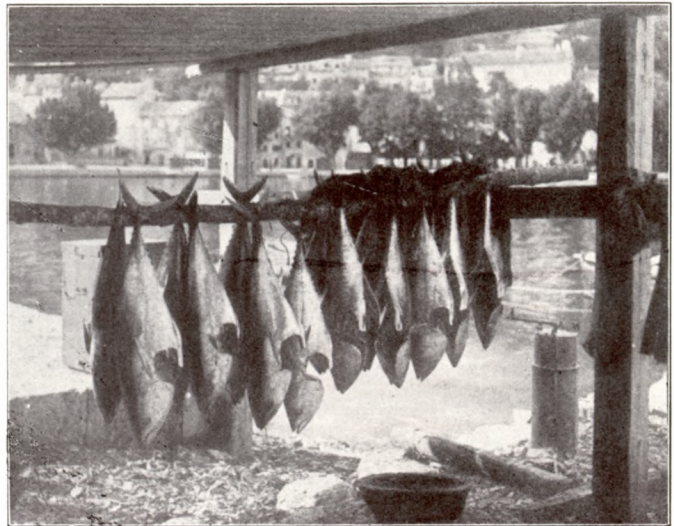

Sovány zsákmány.

200 kg.-os tinhal.

háló nagy parafakarikákhoz van erősítve s ezek révén lebeg a tengerben. A háló négyszögének egyik oldala nyitva áll, a melyet szükség esetén el lehet zárni. A nyílásból egy másik hosszabb háló indul ki, a mely az arra vonuló halakat, mint akár csak a sorompós hálónál, a voltaképeni hálóba tereli, a mely fenékkal van ellátva. Ez a háló nagyon erős zsinemből készül, mert ezzel emelik föl a benrekedt halakat, a melyeknek súlya néha 10—15 ezer kilogrammot is kitesz. Az őrtálló halász, a ki a létra tetején ül s akár csak a sirály a magasságból, folyton a halat lesi, mikor bukkan elő a vízben. Ha a rajt észreveszi, a mint a hálóba uszik, követ hajjigál le a háló nyílásához, hogy a halat, a mely esetleg vissza akarna úszni, elriaszssa onnan. Az előörsöket csakhamar a halak rengeteg serege követi. Erre odafönn a létrán hangosan elkiáltja magát az őrtálló halász. A parton levő halászok ekkor összevonják a háló nyílását, míg mások gyorsan bárkákra szállnak és a négyszög területére eveznek. Ekkor nagy sürgés-forgás támad a halásztelepen. A halászmester megadja a jelt a háló fölemelésére. Ha a benrekedt halak csekély számban vannak, egy másik hálót vetnek el az elzárt területen s azzal húzzák partra a halat. Ha azonban százakra, ezrekre megy a tinhalak száma, magát a nagy hálót emelik fel a tengerből. Ez már sokkal nehezebben megy s rengeteg sok dolgot ad a telep halászáinak. Pokoli lárma támad ekkor a telepen. A halászok kigyulladt arcczal, izgatottan, szinte remegve látnak hozzá a nehéz munkához. A csónakokban levő halászok, vaskampós dorongokkal fölfegyverkezve várják a jelt a támadásra. Minél jobban emelkedik a háló, annál közelebb húzódnak egymáshoz a bárkák. A tenger vize egyszerre csak úgy tűnik föl, mintha forrna. Ez annak a jele, hogy a tinhalak már közel vannak a víz felületéhez. Mindenki türelmetlenül nézi a halászmestert és izgatottan lesi, mikor adja meg a jelt a támadásra. Most már látni is a nagy halakat, a mint koronkint elő-

Szállításra kész 60 kg.-os tinhalak.

bukkannak a vízből. Kinek a feje, kinek a farka, kinek pedig a háta vagy a hasa tűnik elő. Majd a habokat csapkodják a farkukkal, majd pedig fölvetik magukat a levegőbe, óriási zajt ütve, a mint megint visszazuhannak a vízbe.

Végre a halászmester megadja a jelt a támadásra s ekkor kezdetét veszi a véres csata, a kérlelhetetlen, szörnyű öldöklés. Minden csapás egy-egy életet olt ki. A roppant halak menekülni akarnak a gyilkoló dorongok elől, de a háló elzárt minden utat, a merre eliramodhatnának. Ekkor olyan szörnyű kavarodás támad a hálóban, hogy a tenger hullámokat ver s a habok fölcsapkodnak a bárkákra. Az öldöklés szakadatlanul, dühödten folyik s az agyonvert tinhalak vére pirosra festi a tengert. Most már ki-ki azon van, hogy a halat minél gyorsabban a partra huzza s ott mindjárt megkezdődik a zsigerezés, a kopoltyúfedők kivágása. Mindenki munkához lát. A környék népe is odaverődik s kiki azon iparkodik, hogy megkönnyítse a halászok nehéz munkáját, a miért persze kijár egy-egy szép darab kopoltyúfedő. A fehér sirályok is megjelennek s ott keringélnek a biborszínű tenger fölött. Hátha nekik is jut valami. Kis idő múlva ott lóg a sok tinhal kettésével egymáshoz kötve a görnyedező rudakon, mint akárcsak a debreczeni vásáron a fényes rámás csizmák.

